

Kilpailu- ja kuluttajaviraston vallankäytöstä kärsivät erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset ja suomalainen työllisyys

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (jäljempänä KKV) lähetti 24.6.2015 markkinaoikeudelle Leipuriliittoa koskevan seuraamusmaksuesityksen. KKV esittää, että markkinaoikeus määrää Leipuriliiton maksamaan Suomen valtiolle 55 000 euron suuruisen seuraamusmaksun. Perusteena on se, että Leipuriliitto olisi vuosina 2007–2010 syyllistynyt laittomiin hintasuosituksiin, kun Leipuriliitto tiedotti jäsenyrityksilleen kasvavista kustannuksista. KKV:n vuonna 2010 alkaneen tutkimuksen lähtökohtana oli Leipuriliiton vuosikokousten alla vuosina 2007, 2008 sekä 2010 julkaisemat kantaaottavat lehdistötiedotteet, joilla Leipuriliitto yritti saada aikaan julkista keskustelua suomalaisesta leipomo- ja konditoria-alasta ja sen tulevaisuudesta.

KKV:n mukaan "Leipuriliiton hintasuositusten tavoitteena on ollut kannustaa leipomoyrityksiä hintojen korottamiseen ja siten sillä on pyritty kilpailun rajoittamiseen". Tätä olisi toteutettu "vuosikokoustiedotteilla, jäsenkirjeillä, vuosikokouspuheilla ja Leipuri-lehden pääkirjoituksilla". Edellä mainitut väitteet eivät pidä paikkaansa. Leipuriliiton 300 jäsenyritystä päättävät mahdollisista hinnankorotuksista tai -laskuista täysin itsenäisesti. Erityisesti väite, että Leipuriliiton

hinnankorotussuosituksia olisi toteutettu Leipuri-lehden pääkirjoituksilla, on alarvoinen ja pöyristyttävä, mutta tuollainen väite kertoo paljon KKV:n tutkimuksesta ja sen tarkoitushakuisuudesta. KKV:n väite on myös suomalaisten pääkirjoitustoimittajien sananvapauden kannalta erittäin vaarallinen. Mutta tunnettu tosiasia on, että "taisteleminen" suomalaisen vahvan vallankäyttäjän näkemyksiä vastaan on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta.

Mitä tulee edellä mainittuihin vuosikokoustiedotteisiin, niin jälkikäteen katsottuna voi todeta, että Leipuriliitto teki tuolloin sanamuodoltaan liian voimakkaat lehdistötiedotteet, kun seurauksena oli se, että KKV puuttui niiden sisältöön. Olenaisiin virhe oli siinä, että tiedotteisiin tuli kirjoitettua sanat *hintojen nousu* ja *hinnannousu*. Nyt jälkikäteen ymmärrän, että noiden sanojen sijasta olisi pitänyt käyttää sanoja *kustannustennousu* ja *kustannuspaine*. Leipuriliitto halusi tuolloin kuitenkin saada mediassa esiin leipomoalan vaikean taloudellisen tilanteen, kun maailmanlaajuisen laman seurauksena kaikki kustannukset lähtivät voimakkaaseen nousuun, erityisesti vuosina 2007 ja 2008. Tiedossa myös oli, että sana hinnannousu kiinnostaa mediaa huomattavasti enemmän kuin sana kustannuspaine. Mutta ei auta kuin myöntää, että uutisoinnissa epäonnistuttiin, kun KKV puuttui asiaan. Koko 4,5 vuotta kestäneestä tutkimuksesta olisi vältetty, jos Leipuriliitto olisi ollut huoleellisempi sanavalinnoissaan. KKV ei olisi koskaan puuttunut asiaan. Toisaalta, kun kokonaisuutta miettii, voi kysyä, mitä yhteiskunnallisesta tilanteestamme kertoo se, että sanan kustannusnousu käyttäminen näyttää olevan laillista, mutta sanan hinnannousu käyttäminen on laitonta. Molempia sano-

ja käyttämällä pystyy kuitenkin kertomaan kuulijalle saman asian.

Leipuriliitto on todennut, että sen tavoitteena jäsenyritystensä edunvalvojana oli jäsenyritysten kustannustietoisuuden lisääminen, jotta erikokoiset, myös pienet, jäsenyritykset kykenisivät tekemään tarvittavia toimenpiteitä säilyttääkseen toimintaedellytyksensä tulevaisuudessa. Jos leipomoalan edunvalvontajärjestö ei voi tiedottaa jäsenyrityksilleen kasvavista kustannuksista, niin mistä varsinkin pienemmät yritykset voivat saada tietoa, miten kustannukset kehittyvät leipomoalalla? Voi onko suomalainen "vapaa kilpailu" sitä, että jokaisen yrityksen tulee hoitaa kaikki asiat itsenäisesti ja omien työntekijöidensä hankiman tiedon kautta? Jos näin on, tällaisen tiedon hankintaan kykenevät vain suuret yritykset ja ehkä osa keskisuurista yrityksistä. Onko tällaisen "vapaan kilpailun" tavoitteena, että se johtaa lopulta pienten yritysten lopettamiseen ja alan keskittymiseen vain muutaman suuren toimijan käsiin? Näinhän on jo tapahtunut esimerkiksi meijeri- ja panimoteollisuudessa. Tämäkö on KKV:n tarkoitus?

Tällainen "vapaa kilpailu" johtaa tosiasiassa epätasa-arvoiseen kilpailuun pienten ja suurten yritysten välillä, koska isot yritykset ovat paremmin tietoisia siitä, mitä maailmalla tapahtuu ja miten kustannukset nousevat tai laskevat. Pienten yritysten aika kuluu käytännön töissä sekä erilaisten viranomaisten ja työehtosopimusten edellyttämien vaateiden ja velvoitteiden toteuttamisessa. Isot kansainvälisessä omistuksessa olevat yritykset voivat tiedottaa kasvavista kustannuksista täysin vapaasti kaikkiin eri maissa oleviin yrityksen satoihin toimipisteisiin. Yritys, jolla on toimipisteitä esimerkiksi Virossa,

KKV:n väite on myös suomalaisten pääkirjoitustoimittajien sananvapauden kannalta erittäin vaarallinen

Kun kolmensadan suomalaisen yrityksen edunvalvontajärjestö tiedottaa tasapuolisesti jäsenistölleen kasvavista kustannuksista, edunvalvontajärjestö näyttää syyllistyvän laittomuuksiin

Latviassa, Liettuassa, Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa, voi vapaasti tiedottaa, että "taloudellisen tilanteen vuoksi tulemme toimimaan hinnoittelussa kaikissa maissa tästä eteenpäin seuraavalla tavalla". Näin voivat toimia tietenkin myös suomalaiset yritykset, joilla on toimipisteitä useilla eri paikkakunnilla Suomessa. Tällainen tiedottaminen on luonnollisesti sallittua ja lainmukaista, kun se tapahtuu yhden ja saman yrityksen sisällä. Mutta kun kolmensadan suomalaisen yrityksen edunvalvontajärjestö tiedottaa tasapuolisesti jäsenistölleen kasvavista kustannuksista, jotta nämä pystyisivät ottamaan kasvavat kustannukset huomioon omassa toiminnassaan, niin edunvalvontajärjestö näyttää syyllistyvän laittomuuksiin.

Voi vain todeta, että elämä ei aina ole tasa-arvoista, eikä kaikkia tahoja kohdella aina samalla tavalla. Esimerkiksi öljy- ja bensiinialan johtajat ovat vuosikausien ajan voineet vapaasti kertoa mikä on öljyn maailmanmarkkinahinnan nousun senttimääräinen vaikutus bensiinin kuluttajahintaan. Katselin Googlesta bensiinialan uutisia. Eräessä 5.3.2011 julkaistussa uutisessa todetaan, että "huoltoasemaketjun hallituksen puheenjohtaja arvioi Ylen A Plus ohjelmassa, että bensiinin hinta nousee ensi viikolla 1,60 euroon" (www.uutisvuoksi.fi). Toisessa 3.1.2008 julkaistussa uutisessa todetaan, että "Öljy- ja kaasualan Keskusliiton mukaan polttoaineisiin tehtävien verojen vaikutus bensiinin litrahintaan on 8–9 senttiä" (www.ess.fi). Tuollaisissa kom-

menteissa ei näytä olevan kuitenkaan mitään paheksuttavaa, kun kyse on bensiinin hinnannoususta.

Ehkä Leipuriliitto on riittävän pieni tekijä, jonka KKV on uskaltanut ottaa veroitettavaksi esimerkiksi ainakin kaikille elintarvikealalla toimiville järjestöille. Järjestöjen tulee ymmärtää, että edunvalvontajärjestön ei tule tukea ja neuvoa jäseninään olevia yrityksiä, vaan markkinoiden pitää antaa toimia "täysin vapaasti". Jos se johtaa yritystoiminnan keskittymiseen, niin sitten se johtaa siihen. Tällainen näkemys vahvistaa vain entisestään suomalaisen päivittäistavarakaupan äärimmäisen vahvaa neuvotteluasemaa, ainakin niin kauan kunnes leipomoala on keskittynyt vain muutaman leipomon käsiin. Vai onko päivittäistavarakaupan aseman vahvistaminen KKV:n perimmäinen tarkoituskin? Jos näin on, niin on sentään yksi taho, jonka asemasta Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitää Suomessa hyvää huolta.

Loppuun vielä todettakoon, että Kilpailuvirasto sai markkinaoikeuden langettamaan Valio Oy:lle suuren seuraamusmaksun kilpailulain rikkomisesta. Tämä on varmasti ollut yksi iso syy siihen, että Valio on joutunut sopeuttamaan toimintaansa ja vähentämään rajusti henkilökuntaansa. Tämän seurauksena eri tahot ovat ryhtyneet vaatimaan valtiovalta lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla Valion toimintaa helpotetaan ja jotka mahdollistavat suurten kotimaisten lihanjalostustalojen sulautumisen toisiinsa ilman, että KKV voi puuttua tällaisiin yritysjärjestelyihin (Ilta-lehti 15.5.2015). Jossain ovat asiat todella pielessä, jos valtiovalta pitää ryhtyä toimiin sen takia, että elintarvikealan yritys voi toimia laillisesti myös ulkomaista kilpailijaansa vastaan. Tuossakin tapauksessa KKV:n toiminta näyttää johtavan siihen, että yritystoiminnan keskittymistä pitää sekä meijerialalla että liha-alalla entisestäänkin lisätä ja vahvistaa.

Mutta mitä tapahtuu suomalaiselle työlle ja työvoimalle, kun yritystoiminta keskittyy vain yhden tai muutaman toimijan käsiin? Yleensä keskittyminen ja koneellistuminen ei työllisyyttä ainakaan paranna. Ja kun työttömyys kasvaa, niin valtiolta nostaa työssäkäyvien veroja.

Mika Värynen

Mika Värynen

P.s. Tämä on minun henkilökohtainen kirjoitukseni, jossa olen tuonut omia näkemyksiäni esille. Henkilökohtaisia mielipiteitäni ovat olleet myös kaikki aikaisemminkin tähän lehteen kirjoittamani pääkirjoitukset, joita Leipuri-lehden päätoimittajana olen kirjoittanut vuodesta 2004 alkaen. Tämä kirjoitus ei siis kuvaa mitenkään Leipuriliiton virallista kantaa asiaan. Tällä poikkeuksellisen pitkällä pääkirjoituksella haluan tuoda esille todellisen huoleni monipuolisen ja monimuotoisen suomalaisen leipomoalan säilymisen puolesta. Tällä kirjoituksella haluan tuoda esille myös huoleni erilaisten suomalaisten edunvalvontajärjestöjen tulevaisuuden ja olemassaolon tarpeellisuuden puolesta. Tämä kirjoitus on myös suomalaisen edunvalvontajärjestön toimittaman järjestölehden päätoimittajan sananvapauden puolesta tehty kirjoitus.

Suomalaisten edunvalvontajärjestöjen toiminta – jäsenten toimintaedellytysten puolesta – tulee olemaan erittäin hankalaa, jos järjestöjen edustajien tulee jokaisessa julkitulossa ja kirjoituksessa pelätä ja varoa Kilpailu- ja kuluttajaviraston tarkoitushakuista ja yksipuolista vallankäyttöä. Toivottavasti eri tahot ymmärtävät, että tässä "Leipuriliiton tapauksessa" on kyse paljon suuremmista asioista kuin vain siitä, määrääkö markkinaoikeus Leipuriliitolle 55 000 euron seuraamusmaksun vai ei.

